در سپهر پرهیزگاری

مبارزات فرهنگی امام سجاد(ع)

یکی از موضوعاتی که ما از اهل بیت(ع) یاد می گیریم، اهمیت فرهنگ‌سازی و مبارزات فرهنگی است. امام‌سجاد(ع) در وضعیتی فعالیت می کردند که خفقان حکومت اموی به اوج خود رسیده بود و در آن، عبدالملک مروان در صدر امور قرار داشت. در وصف پلیدی های این فرد همین بس که حجاج‌بن‌یوسف ثقفی که آوازه جنایاتش در تاریخ شیعه ثبت و ضبط است، یکی از مأموران عبدالملک مروان بود. او فردی بود که در روایت آمده است روزی به وزیرش گفت اگر یک مظلوم بی گناه را بکشم، لذت می‌برم و اگر فرد بی‌پناهی را امان بدهم، از خود بیزار می شوم و وزیرش پس از اینکه از او امان گرفت، به عبدالملک گفت «اَلآن قَد ماتَ قَلبک، یعنی تو به جایی رسیده‌ای که جوهره دل و وجدان در وجودت مرده است».

در شرایط حکومت چنین مردی، امام‌سجاد(ع) زمام امور شیعه را در دست داشتند، با این حال مبارزه مستمر و چهل‌ساله امام‌سجاد(ع) در هیچ مقطعی از این دوران متوقف نشد. اینکه شما شنیده‌اید امام‌سجاد(ع) هرسال در ابتدای ماه مبارک رمضان، غلامان خودشان را در راه خدا آزاد می کردند، این یک برنامه عادی نبود. حضرت زین‌العابدین(ع) بنا داشتند هرسال تعدادی از جوانان نخبه و صاحب فضیلت را از بازار برده‌فروشان خریداری کنند و به‌تدریج آن‌ها را به عباد و زهاد زمان و افرادی تبدیل کنند که از نظر اندیشه انقلابی و ولایتمداری از هیچ گذشت و ایثاری خودداری نمی کردند. تشکل سیاسی «موالی» که پس از چندی، حکومت اموی را به نقطه استیصال رساند و در تاریخ اسلام، جزو مؤثرترین تشکل‌های سیاسی و فرهنگی است، یک گردهمایی از همین بردگان آزادشده امام‌سجاد(ع) بودند.

اینکه ما در مقام ذکر مصیبت و روضه امام‌حسین(ع)، می‌شنویم که امام‌سجاد(ع) هرجا آب می‌دیدند یا مشاهده می کردند قرار است گوسفندی را ذبح کنند، اشک از دیدگانشان جاری می‌شد، یک فراز از مبارزه و ترویج اندیشه حسینی بود؛ مثلا در روایت آمده است روزی امام‌سجاد(ع) به ولیمه یک عروسی دعوت بودند. آن زمان رسم بر این بود که برای میهمان، آب می‌آوردند تا پیش از صرف غذا، دستان خود را بشوید اما گفته شده است وقتی امام‌سجاد(ع) این صحنه را دیدند، به پهنای صورت اشک ریختند و فرمودند که: «ای مردم! شما برای شستن دستان خود از آب استفاده می کنید، درحالی که پسر پیامبر(ص) را در کربلا تشنه شهید کردند».

همین بیان امام، در چشم‌به‌هم‌زدنی عروسی را به عزا تبدیل می کرد و با آگاه شدن اهالی محله از این واقعه، محله‌ای را علیه حکومت جور به شورش درمی‌آورد.

این مبارزه فرهنگی رویه چهل‌ساله امام‌سجاد(ع) بود. در روایت آمده است که ظهر یک روز، حضرت از بازار مدینه گذر می کردند که مشاهده کردند در مجاورت یک دکان قصابی، گوسفندی را ذبح می کنند. حضرت از قصاب پرسیدند آیا به حیوان آب داده‌ای؟ قصاب که تأکید می کرد حیوان سیراب است، با واکنش امام مواجه شد که فرمودند: «پدرم حسین(ع) را در کربلا، تشنه سر بریدند» و همین واکنش، یک بازار را علیه خلیفه اموی شوراند.

ثمره همین مبارزات فرهنگی بود که کربلا را به‌عنوان یک صحنه زدوخورد و جنگ نابرابر که در طول یک روز اتفاق افتاد، به یک نهضت جاودانه تبدیل کرد که امروز پس از ۱۴۰۰ سال، انسان‌ها را تکان می‌دهد و وجودها را منقلب می کند. دلیل این انقلاب‌آفرینی نیز سیره جریان‌ساز امام‌سجاد(ع) بود و هر جنبشی هم که بعد از ماجرای کربلا در تاریخ اسلام شکل گرفت، معلول همین انقلاب‌آفرینی حضرت بود. از خداوند بزرگ می‌خواهیم که ما را در این هوشمندی در مبارزه و فرهنگ‌سازی علیه دشمن، پیرو امام‌سجاد(ع) قرار بدهد. ان‌شاءا...

برگرفته از خطبه های نمازجمعه مشهد
تنظیم: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

بردار و بخوان

چرا؟ چرا؟ چرا؟

اگر فرزند دارید یا کارتان با کودکان مرتبط است و در این ایام دلتان می‌خواهد برای کودکانتان از امام‌حسین(ع) و هدف قیامشان بگویید، کتاب «چرا؟ چرا؟ چرا؟» را برایشان بخوانید. کلر ژوبرت، نویسنده و تصویرگر این کتاب است. کتاب به سه زبان انگلیسی، فارسی و عربی نوشته شده است. حجم بیست‌ودوصفحه‌ای آن و استفاده از مثال، کتاب را برای کودکان جذاب می کند.

کلر ژوبرت، نویسنده فرانسوی، در یک خانواده مسیحی به‌دنیا آمد و بزرگ شد. او نوزده‌ساله بود که مسلمان شد. کلر با یک دانشجوی ایرانی ازدواج کرد و مدتی بعد از ازدواج به ایران آمد و اکنون در اینجا زندگی می کند. او لیسانس علوم‌تربیتی دارد و در مقطع فوق لیسانس رشته ادبیات‌داستانی کودک، تحصیل کرده است. با دیدن آثار او می‌شود دغدغه‌های ذهنی‌اش درباره دین و هویت و کودکان را فهمید. داستان کتاب این‌طور آغاز می‌شود که پدربزرگ می‌خواهد به سؤال نوه‌اش پاسخ بدهد که امام‌حسین(ع) چرا شهید شد.

مریم پرسید: «امام‌حسین برای چی شهید شد پدربزرگ؟ برای چی قبول کرد با این همه دشمن بجنگد؟» پدربزرگ گفت: «برای اینکه نمی‌خواست ظلم و زورگویی را قبول کند دخترکم!» یاسین پرسید: «یعنی چی پدربزرگ؟» پدربزرگ فکری کرد و گفت: «بگذارید با قصه برایتان بگویم بچه‌ها! » و سپس داستان دارکوب زورگویی را تعریف می کند که همه بی‌چون‌وچرا از او اطاعت می کنند. در داستان و مثال سعی شده است از اهمیت مفاهیم درستی مثل مقابل زور ایستادن و زیر بار ظلم نرفتن صحبت شود.

داستان‌های کلر ژوبرت از محبوب‌ترین داستان‌های کودک به‌شمار می‌رود؛ نویسنده محبوبی که آثار فراوانی را برای کودکان منتشر کرده است. تصویرگری کتاب، بسیار برای کودکان جذاب است. کلر جزو نویسندگانی است که کتاب‌هایش را خودش تصویرگری می کند. حورا میلانی و مژگان برخورداری، کتاب را ترجمه کرده‌اند و انتشارات «سوره مهر» آن را در سال ۱۳۹۸ منتشر کرد.

معرفی قصه‌های کلر ژوبرت برای کودکان

خانم کلر ژوبرت در سال‌های اخیر کتاب‌های مختلفی را برای کودکان نوشته است. از محبوب‌ترین آثار او می‌توان به کتاب «لینالونا» اشاره کرد. علاوه‌بر این، وی کتاب‌های مختلف دیگری نوشته که در ادامه به بعضی از آن‌ها اشاره شده است.

«کتاب لینالونا» داستانی تخیلی است که با زبان دل‌نشین کودکانه، برای گروه سنی بالای پنج سال نوشته شده است. این اثر که براساس آیات الهی و روایات نوشته شده است، در قالب داستانی دل‌نشین سعی می کند نکات مهمی همچون تفاوت بین حجاب و جلوه‌گری و پذیرش خویشتن را به کودکان آموزش دهد. «لینالونا» معروف‌ترین کتاب خانم کلر ژوبرت است.

از دیگر کتاب‌های مناسبی که درباره حجاب برای کودکان نوشته شده است، می‌توان به «کتاب آبی سربلند» اشاره کرد که نشر مهرسا منتشر کرده و برنده جوایز گوناگونی نیز شده است.

در کتاب «سؤال مومو‌کی»، داستان درمورد موش کوری به نام مومو‌کی است که نمی‌تواند خدا را با چشم‌هایش ببیند. او از دیگر حیوانات جنگل سؤالاتی درباره خدا می‌پرسد تا بداند خدا چه شکلی است. به نظر شما خدا چه شکلی است؟ و «کتاب نذر مخصوص»، به‌دنبال آموزش مفهوم نذر به کودکان است. داستان این کتاب درمورد نذر ویژه نرگس برای روز اربعین است. از دیگر آثار این نویسنده می‌توان به مجموعه داستان‌های «سرزمین دوستی»، «هدیه بادامک»، «چرا؟ چرا؟ چرا؟» و کتاب قصه «به همین سادگی» اشاره کرد.

آشنایی با کارکردهای مسجد بر اساس متون اسلامی

این خانه، از آن خداست

آمنه مستقیمی | ادیان و مکاتب درکنار نسخه‌ها و دستورالعمل‌هایی که برای پیروان خود سفارش می کنند، برای حضور آن‌ها و اجرای آموزه‌های خود، مکان‌های خاصی را درنظر گرفته‌اند. کنیسه‌ها، معابد و کلیساها در طول تاریخ با همین هدف بنا شده و توسعه یافته‌اند و درمیان همه آن‌ها فقط مسجد است که به دستور خدا، بنا و از جانب او به‌عنوان خانه‌اش در زمین معرفی شده است و حیات مؤمنان به آن وابسته است، از این‌رو و به‌مناسبت فرارسیدن روز جهانی مسجد، برخی دلایل اهمیت مسجد و نیز کارکردهای آن در حوزه‌های مختلف حیات مسلمین را بررسی کرده‌ایم که در ادامه می‌آید.

مسجد، بنای فرهنگی

در فرهنگ اسلامی، برگرفته از قرآن کریم و روایات بزرگان دینی، مسجد حرمت و جایگاه ویژه‌ای دارد. قرآن کریم برپا داشتن و حفظ مسجد را کار کسانی خوانده است که به خدا و روز قیامت ایمان دارند. قداست و فضیلت مسجد نزد مسلمانان، از دلایل حفظ بنای آن بوده است. مسلمانان برپایه آموزه‌های اسلامی، خود را موظف به حفظ و تعمیر مسجد می‌دانستند و می کوشیدند در عمارت، حفظ و مرمت آن، نقشی برعهده بگیرند. علاوه‌براین، مسجد مهم‌ترین بنای حوزه فرهنگ اسلامی است؛ زیرا در طول چهارده‌قرن، همه‌نبوغ‌واستعداد‌معنوی‌وهنری ومهارت‌های‌صنعتی‌بر‌ساختن‌وبنای‌مسجد‌تمرکز یافته است. انس با مسجد به قدری مهم و ضروری است که پیامبر گرامی اسلام(ص) درباره آن فرمودند: «مؤمن در مسجد، مانند ماهی در آب است»؛ این یعنی حیات مؤمنان به این حضور، گره‌خورده‌ووابسته‌است.

غبطه هر شب مردگان

کلام معصومان(ع) نیز که تفسیر قرآن است، بارها و به شیوه‌های مختلف بر اهمیت مسجد، آداب حضور در خانه‌های خدا، برکات رفت‌وآمد به مسجد و انس با آن و... تأکید می کند؛ چنان که پیامبر نور و رحمت فرمودند: «مساجد، خانه پارسایان است و هرکه مسجد خانه‌اش باشد (اوقات خود را در آن و به عبادت بگذراند)، خداوند انجام کار او را مایه رحمت و شادی قرار می‌دهد و اجازه عبور از صراط به‌سوی بهشت را به او خواهد داد». (کنزالعمال، ج۷، ص۶۵۹، حدیث ۲۰۷۸۵) و نیز از ایشان است که: «هر شب فرشته مرگ ندا می کند ای اهل قبور! به چه کسی غبطه می خورید؟ مردگان در جواب گویند: ما به مؤمنانی غبطه می خوریم که در مساجد نماز می خوانند». (ارشادالقلوب، ص۶۵).

وابستگی حیات مؤمنان به مسجد

واژه مسجد بیست‌وهشت‌بار به شکل جمع و مفرد در آیات قرآن به کار رفته که در برخی از آن‌ها از اهمیت مسجد و حفظ آن سخن رفته است؛ ازجمله آیه۱۸ سوره مبارکه توبه که می‌فرماید: «إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَا... مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاه وَ آتَی الزَّکاه وَ لَمْ یخْشَ إِلَّا ا... فَعَسی أُولئِک أَنْ یکونُوا مِنَ الْمُهْتَدِین؛ مساجد را فقط کسی آباد می کند که به خدا و روز قیامت ایمان آورد و نماز را برپا دارد و زکات بدهد و از کسی جز خدا نترسد. امید است آن‌ها هدایت یابند». از امام‌صادق(ع) درباره علت احترام مساجد پرسیدند. آن حضرت در پاسخ فرمودند: «زیرا مساجد، خانه‌های خدا در زمین هستند» (وسائل‌الشیعه، ج۳، ص۵۵۷). مهم آنکه بنا بر تصریح قرآن کریم، مسجد برای عبودیت و بندگی و اعتلای کلمه توحید بنا شده است؛ «وَ أَنَّ الْمَساجِدَ لِلَّهِ فَلا تَدْعُوا مَعَ ا... أَحَداً؛ مساجد از آن خداست، پس باید احدی جز او را نخوانید» (سوره جن، ۱۸).

فواید رفت‌وآمد به مسجد

حضور در مسجد آثار و برکاتی دارد که در وضعیت عادی، گاه برای هریک از آن‌ها باید مدت‌ها وقت گذاشت و تلاش کرد اما انس با مسجد، همه را یک‌جا و به‌سهولت و سرعت برای انسان مهیا می کند. امام‌حسن(ع) در این‌باره در بیانی نورانی به هشت فایده رفتن به مسجد اشاره کردند و فرمودند: «هرکه پیوسته به مسجد برود، به یکی از این هشت فایده می‌رسد: نشانه‌ای محکم و استوار، دوستی قابل استفاده، علمی کمیاب، رحمتی مورد انتظار، سخنی که به راه راستش کشد، یا سخنی که او را از پستی برهاند، ترک گناهان به‌خاطر شرم از خدا، ترک گناهان به‌خاطر خوف از خدا» (تحف‌العقول، ص۲۳۵)؛ همچنین امام‌صادق(ع) درباره نقش مسجد در گره‌گشایی از مشکلات زندگی فرموده‌اند: «وقتی در اثر فشار زندگی و حوادث روزگار، مشکلاتی برای کسی پیش آمد، وضو بگیرد و به مسجد برود و دو رکعت نماز به جای آورد و خدا را بخواند. آیا شنیده‌ای که خداوند می‌فرماید از شکیبایی و نماز، یاری جویید؟» (وسائل‌الشیعه، ج۵، ص۲۶۳).

انس با مسجد و رفت‌وآمد به آن بنا بر تصریح روایات، آثار و برکات دیگری نیز دارد؛ ازجمله آن‌ها رهاورد علمی برای انسان است؛ چنان که پیامبر(ص) فرمودند: «هر نشستنی در مسجد بیهوده است، مگر اینکه برای سه کار باشد؛ خواندن قرآن، ذکر خدا، پرسش از علم» (بحارالانوار، ج۷۷، ص۸۶). حضور در مسجد تأثیرات اجتماعی نیز دارد. از امام‌صادق(ع) است که: «اهل مسجد به کمتر از یکی از سه چیز از مسجد برنمی گردد [که یکی از آن‌ها] دوستی است که از او در مسیر خدا استفاده می کند» (وسائل‌الشیعه، ج۳، ص۴۷۷). حضور در مسجد، آثار سیاسی نیز به‌دنبال دارد. تربیت سیاسی‌ای که در مسجد ارائه می‌شود، به‌دلیل ماهیت مذهبی آن، می‌تواند نسلی را پدید آورد که پشتوانه جامعه دینی باشند و در برابر حوادث سیاسی، هوشیاری لازم را داشته باشند. مرور تاریخ اسلام و خطبه‌خوانی‌های حضرت زهرای مرضیه(س) و حضرت زینب کبری(س) در مسجد، نیز نقش‌آفرینی و کارکرد سیاسی مسجد را بیش از پیش عیان می کند.

فلسفه نام‌گذاری روز جهانی مسجد

یهودیان بر این باورند که بقایای معبد سلیمان نبی(ع) زیر مسجدالاقصی قرار دارد. از نظر برخی مسیحیان، ویرانی مسجدالاقصی و ساخت معبد سوم سلیمان به‌جای آن، شرط ظهور مسیح است، از این‌رو برخی یهودیان درصدد تخریب مسجدالاقصی و احیای معبد سلیمان به‌جای آن برآمده‌اند؛ به همین سبب، نیروهای اسرائیلی از ورود مسلمانان به این مسجد جلوگیری می کنند. در ۲۱ آگوست سال ۱۹۶۹ میلادی برابر با ۱۳۴۸ شمسی، یک یهودی به نام «دنیس مایکل ولیم روهان»، مسجدالاقصی را آتش زد که به آسیب دیدن بخش‌هایی از مسجد و فروریختن سقف آن منجر شد. منبر قدیمی مسجد هم که متعلق به سال ۵۸۳ قمری بود، در این آتش سوخت. در تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران، سالروز آتش زدن مسجدالاقصی در ۳۰ مرداد برابر با ۲۱ آگوست، روز جهانی مسجد نام‌گذاری شده است.

راه خانه‌دار شدن در بهشت

همین آثار و برکات است که سبب شده است اسلام برای ساخت مسجد و نیز عمران و آبادانی ظاهری و باطنی آن، سفارش بسیار کند؛ چنان که ساختن مسجد از مستحبات مؤکد است و اجر بزرگ و ثواب عظیمی دارد. در حدیثی از پیغمبر(ص) است که فرمودند: «هرکه در دنیا مسجدی بسازد، خداوند متعال دربرابر هر وجب آن -یا در برابر هر ذراع آن- به مقدار ۴۰هزار سال راه پیمودن، شهری از طلا و نقره و دُر و یاقوت و زمرد و زبرجد و لؤلؤ به او عطا می‌فرماید» (تحریرالوسیله، ج یک، ص ۱۶۰) و در حدیثی از امام‌صادق(ع) است که فرمودند: «هرکه مسجدی بسازد، خداوند برای او در بهشت، خانه‌ای بسازد» (الکافی: ۱/۳۶۸/۳).

شروط آبادانی مسجد

علاوه‌بر ساخت مسجد و آبادانی ظاهری آن در آموزه‌های دینی بر آبادانی باطنی و معنوی مساجد نیز تأکید شده است؛ خداوند در آیه۱۸ سوره مبارکه توبه (إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَ ا... مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاه وَ آتَی الزَّکاه وَ لَمْ یخْشَ إِلَّا ا... فَعَسی أُولئِک أَنْ یکونُوا مِنَ الْمُهْتَدِین) تکرار شده این آیه. شرایطی را برای آبادکنندگان مساجد برمی‌شمارد که عبارت‌اند از: ایمان به خداوند، ایمان به آخرت، اقامه نماز، ادای زکات و ترس از خداوند. تأکید آیه بر این اوصاف، نشان می‌دهد که بنای مسجد به‌عنوان امری استحبابی، زمانی ارزش دارد که زینت واجبات شود، لذا تا واجبات انجام و حقوق شرعی ادا نشود، این امر مستحب نیز اثری را که باید، نخواهد گذاشت.

اهمیت مسجدالاقصی

مسجدالاقصی، از مساجد شهر بیت‌المقدس و نخستین قبله مسلمانان و دومین مسجدی است که روی زمین ساخته شد. بنا بر روایات، پیامبر اسلام(ص) از آنجا به معراج رفتند. قرآن کریم هنگام ذکر ماجرای معراج در سوره اسرا، از آن یاد کرده است: «سُبْحَانَ الَّذِی أَسْرَی بِعَبْدِهِ لَیلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی...». مسجدالاقصی نزد مسلمانان، یهودیان و مسیحیان، محترم است؛ در احادیث اسلامی درکنار مسجدالحرام و مسجدالنبی(ص)، از مساجد بافضلیت دانسته شده و آمده است نماز گزاردن در آن با هزار نماز در مساجد دیگر برابر است.

مسجد مقر دولت کریمه امام‌مهدی(عج)

بنا بر آنچه از روایات برمی‌آید، مساجد در دوران ظهور امام‌زمان(عج) و روی کار آمدن دولت کریمه، جایگاه و کارکرد واقعی خود را می‌یابند و همه ظرفیت‌های بالقوه‌شان را بالفعل می کنند؛ چنان که ایشان مسجد کوفه را مقر حکومت و مسجد «سهله» را محل زندگی خود قرار می‌دهند. مساجد در عصر طلایی ظهور، تحولات وسیعی را تجربه می کنند؛ از یک‌سو با بدعت‌ها و خرافات در مساجد برخورد می‌شود و مساجد ضرارگونه تخریب می‌شوند و از طرف دیگر، مساجد توسعه فیزیکی می‌یابند و بر معنویت آن‌ها افزوده شده، به مراکز تعلیم و تعلم و دانشگاه علوم قرآنی تبدیل می‌شوند. امیرالمؤمنین امام‌علی(ع) در این‌باره می‌فرمایند: «گویی شیعیانمان را در مسجد کوفه می‌بینم که چادرهایی زده‌اند و قرآن را آن‌چنان که نازل شده است، به مردم می‌آموزند».